



SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!



ŽALGIRIS

► ALEKSAS VENGRIS:

Pagarbą, kaip ir laisvę, reikia išsikovoti

Sausio 13-osios atminimo medaliu apdovanotas Krašto apsaugos savanorių pajėgų Prisikėlimo apygardos 6-osios rinktinės karys savanoris 44 metų Aleksas Vengris - rusas lietuviu širdimi. Lietuvą jis vadina savo Tėvyne, o mūsų šalies Trispalvė Aleksą yra lydėjusi ir svečiose šalyse.

R Sidas AKSOMAITIS
„Respublikos“ žurnalistas

Šiuo metu vienos saugos tarnybos greitojo reagavimo ekipaže dirbantis šiaulietis įsitikinęs, kad Lietuva, nors ir mažytė šalis, pajėgi atsilaikyti prieš pasaulio galingųjų diktatą ir pelnyti jų pagarbą. „Pagarba - kaip ir laisvė, jas abi reikia išsikovoti, - sako A.Vengris. - Lietuva tikrai suklestės, jei mes neverkšlėsime, nešiukšlinsime, o atsakingai atliksime savo darbus. Tada ir pasaulis į mus žiūrės kitaip, ir niekas mums nenurodinės, kiek pabėgėlių privalome priimti.“

- Kodėl per kruvinojus sausio įvykius atsidūrėte tarp parlamento gynėjų?
- *pasiteiravo „Respublika“ Aleksas VENGRIO.*

- Mokiausi tuometėje Policijos akademijoje, kai per Lietuvą nuvilnijo mitingų banga. Į juos rinkdavosi tiek vadinamieji „jedinstvininkai“, tiek Nepriklausomybės šalininkai, todėl mes, Policijos akademijos pirmakursiai, buvome pasitelkti tvarkai užtikrinti mitingų metu. Į dvi dalis - lojalią Lietuvai ir ištikimą sovietų valdžiai - skilus Vilniaus milicijos specialiosios paskirties būriui (OMON), Aukščiausiosios Tarybos apsauga liko kiaura kaip rėtis, nes kartu su prosovietinės atskilusiųjų dalies vadu pasiskelbusiu Boleslovu Makutynovičiumi Lietuvai nugarą atsuko dauguma šio būrio pareigūnų. Tada užtikrinti tvarkos į Vilnių važiuojo policijos pareigūnai iš visos Lietuvos, tą pačią misiją atlikome ir mes - Policijos akademijos klausytojai. Jau buvo užimti Spaudos rūmai, buvęs DOSAAF pastatas, kai vadovybė mums, budėjusiems prie Aukščiausiosios Tarybos, paliepė skirstytis. Toks sprendimas buvo priimtas baiminančiais, kad keli šimtai Policijos akademijos klausytojų gali būti prievarta paimti į sovietų kariuomenę. Tačiau daug kas pasiliko, tarp jų - ir aš bei daug kitų rusakalbių žmonių. Buvome pasirengę, kad mus puls. Dabar kaip tik teisme nagrinėjama Sausio 13-osios byla, tikiu, kad jos metu bus atsakyta ir į klausimą, kodėl Aukščiausiosios Tarybos šturmas neįvyko.

- Kas tąkart lėmė jūsų apsisprendimą likti Vilniuje?

- Man, Policijos akademijos klausytojui, per sausio įvykius net minties nebuvo važiuoti namo - jei gimiau Lietuvoje, esu šios šalies dalis ir privalau ją ginti. Prie širdies man visada buvo ir Vilnius. Kadangi šis išskirtinis miestas yra Lietuvos širdis, tai ir reikia saugoti tą savo širdį. Taip mažiau būdamas aštuoniolikmetis, taip galvoju ir dabar. Nors augau „raudonų“ idėjų apsuptyje, istorija ne tik domėjausi, bet ir ją analizavau. Kartą, vartydamas kalendorių, atkreipiau dėmesį į nelogišką dalyką: ten buvo parašyta, kaip vos ne tą pačią dieną trijose Pabaltijo respublikose įvyko socialistinės revoliucijos, po kurių visos jos draugiškai pasiprašė priimamos į Sovietų Sąjungą. Atsakymus į daugelį klausimų radau perskaitęs Antano Šapokos „Lietuvos istoriją“. Supratau, kad Lietuva - tai Lie-



Giedrius Baranauko nuotr.

tuva, o ne kitos valstybės dalis. Prasidėjus Atgimimui buvo įdomu - visur plazdėjo trispalvės, jausmas buvo panašus, kaip pasitinkant pavasarį.

- Ar Lietuvos iškovota laisvė šandien yra saugi?

- Jei žmonės nebus pasirengę ginti savo šalį, tik laiko klausimas, kada atsiras galingesnė valstybė, kuri tuo pasinaudos. Jei mūsų šalyje atsiras dvejonių, kad gal geriau priklausyti nuo Maskvos nei nuo Briuselio, tai nereikės stebėtis, kad ir Lietuvoje gali pasikartoti Donecko bei Luhansko scenarijus. Juk ukrainiečiai tikriausiai net baisiausiame košmare nėra sapnavę, kad jiems teks kariauti su Rusija. Rusas ukrainiečiui per amžius buvo pats artimiausias draugas. Teoriškai žiūrint, lietuvių tauta kaip ir neturi priešų. Tačiau viešojoje erdvėje vis pasigirsta įvairių politikų įspėjimų, kad rusai ir mus gali užpulti. Žinoma, grėsmė būti užpultam visada egzistuoja, klausimas tik tas, kiek ji reali. Kur nėra apsisprendimo, kur nėra tvirtumo, ten tokie dalykai ir atsitinka. Prisiminkime tuos pačius 1991-uosius - tada juk irgi niekas nesitikėjo, kad bus nuverstas paskutinis Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas. Gal dabartinis Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas šiandien irgi nėra pati baisiausia blogybė? Rusijoje situacija bet kada gali pasikeisti, nuo pokyčių didžiojoje kaimynėje priklausys ir mūsų šalies saugumas.

- Tačiau dalis jaunimo kratosi pareigos ginti šalį ir visais įmanomais būdais bando išvengti tarnybos kariuomenėje.

► Žmonės turi gyventi ten, kur gimė, kur užaugo. Ar laiminga po visą pasaulį išsklaidyta žydų tauta?

- Tiesa sakant, man nėra tekę susidurti su jaunuoliais, kuriuos spauda dėl nenoro tarnauti Tėvynei pakrikštijo „verktiniais“. Nesu girdėjęs, kad kas nors iš mano aplinkos žmonių mėgintų išvengti karinės tarnybos. Visi jie į tokią pareigą žvelgia pakiliai. Tarnyba? Kodėl gi ne?! Mano manymu, šaukimas į kariuomenę daugeliui yra kaip laimėjimas loterijoje. Galbūt kai kuriems jauniems kariams sunku priprasti prie disciplinos, bet tarnyba Lietuvos kariuomenėje suteikia galimybę pasijusti žmogumi, reikalingu valstybei. Jei lietuvis už save nekovos, niekas kitas už jį nepakovos.

- O kodėl tiek daug jaunų žmonių palieka Lietuvą? Negi jie mūsų šalies nereikalingi?

- Žmonės išvažiuoja ne dėl to, kad jiems čia atsibodo. Jie išvyksta, nes svetur mato platesnes galimybes daryti karjerą, uždirbti didesnius pinigus. Tai nereiškia, kad jie dezertyruoja. Mano gyvenime taip pat buvo emigracijos etapas - porą metų tarnavau Ukrainos kariuomenės daliniuose, saugančiuose branduolinių raketų paleidimo aikštes, po to dvejus metus dirbau Simferopolio specialiosios paskirties milicijos batalione: malšindavome riaušes, patruliuodavome mieste. Kryme gyveno didžioji dalis mano giminių iš motinos pusės, todėl ten jaučiau si savas. Grįžęs į Lietuvą aštuonerius metus dirbau tolimųjų reisų vairuotoju, todėl namie taip pat būdavau retas svečias. Tačiau iš užsienio į Lietuvą visada grįždavau su malonumu. Čia - ne tik mano gimtinė, bet ir Tėvynė. Kai būni Lietuvoje - ir oras kitaip kvėpia. Žmonės turi gyventi ten, kur gimė, kur užaugo. Ar laiminga po visą pasaulį išsklaidyta žydų tauta? Sukūrė dirbtinę valstybę ir liejasi kraujas Pažadėtoje žemėje jau daugiau nei šešis dešimtmečius!

- Ar netaps tuštėjanti Lietuva dirbtine Tėvyne pabėgėlių ordoms, kurias mūsų valdžia pasirengusi pasitikti išskėstomis rankomis?

- Mūsų kaimynė Lenkija taip pat yra ES narė, bet ji priimti pabėgėlius griežtai atsisakė. Manau, ji gali sau leisti taip elgtis, nes savo principingumu ir gebėjimu ginti savo interesus užsitarnavo teisę turėti atskirą nuomonę šiuo klausimu. Ne šiaip sau Lenkija - kone vienintelė valstybė Europoje, išvengusi ekonominės krizės padarinių, sugebanti klestėti ir neįsivedus bendros ES valiutos. O tai, kad Lietuva apsiėmė priimti pabėgėlius, rodo mūsų politikų stuburo silpnumą. Šiandieninė situacija panaši į didžiulius tautų persikraustymus ir primena istoriją, kai barbarų gentys užpuolė Europą bei sunaikino Romos imperijos dalį, kitas galingas valstybes. Kažkas panašaus vyksta ir dabar. Aš nekalbu apie atvykstančius dirbti į mūsų šalį ukrainiečius bei baltarusius, jie istoriškai artimi Lietuvai, daugiau nei 300 metų jų protėvių žemės buvo Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės dalimi! Tačiau sirai tegul važiuoja į Vokietiją - ten, kur ir buvo pakviesti.

- Tautos maišosi, pasaulis globalėja. Ar lengva žmogui svetimame krašte išlaikyti savo nacionalinę tapatybę?

- Išvažiuodamas tarnauti į Ukrainos kariuomenę nusivežiau ten pluoštą atvirukų su Aukštaitijos ežerais, Vilniaus katedra, Gedimino pilimi. Visur turėjau brolio Viktoro kadaise padovanotą Lietuvos Trispalvę: ir gyvendamas Vilniuje, ir milicininkų bazėje Simferopolyje. Vėliau į Lietuvą grįžo kartu su manimi ir iki šių dienų tebėra saugiai išlaikyta. Taip jau susiklostė, kad svetur aš visuomet esu lietuvis, nes atvykęs iš Lietuvos. Ukrainoje manęs niekas nevadino Liocha ar Lioša (vardo Aleksas rusiški trumpiniai - *aut. past.*), visi vadino Aleksu. Ir aš ten niekada nepamiršdavau, kad esu lietuvis. O Lietuvoje aš - rusas. Nemėgstu V.Putino ir Rusijos politikos, bet Rusija, jos kultūra yra dalis manęs. Todėl grožinę literatūrą skaitau tik rusų kalba, o lietuviškai esu perskaitęs nemažai publicistinės ir istorinės literatūros, daug domėjausi pokario rezistencijos judėjimu ir tai padėjo man suprasti, kaip mano tėvas ir senelis, būdami ištremti į Sibirą daugiau nei 20 metų, ištvėrė lagerius, liko gyvi ir niekada nepamiršo, kas jie tokie ir iš kur kilę.



Amerikos lietuvių prekybos akcinė bendrovė ir jo skyrius Panevėžyje

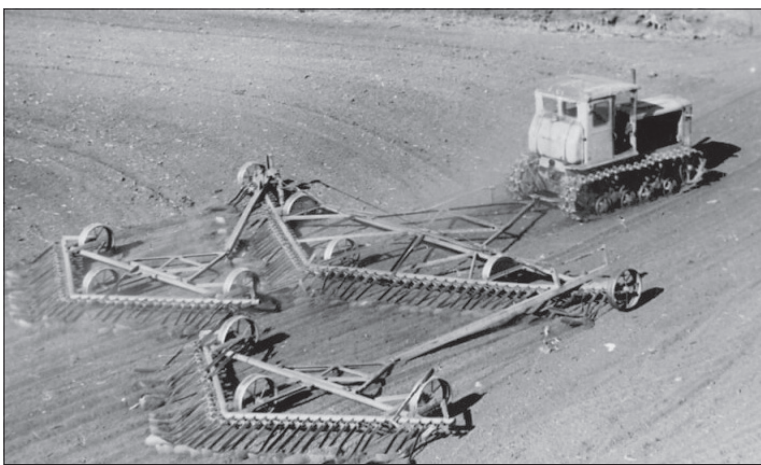
Amerikos lietuvių akcinė bendrovė atsirado Lietuvoje 1921 metais. Jos tikslas buvo padėti atkurti Lietuvą. Svarbu buvo ir modernizuoti Lietuvą. Bendrovė vykdė platų Lietuvos automechanizacijos darbą. Ši bendrovė plačiau atvedė automobilius ir traktorius į Lietuvą.

Ji įsteigė didelę „Fordson“ traktorių, „Fordo“ automobilių ir kitų automobilių atstovybę. Iš pradžių bendrovė pradėjo veiklą tik Kaune. Vėliau ne tik Kaune, bet ir kituose Lietuvos miestuose buvo įsteigtos didelės manufaktūros parduotuvės ir bendrovės skyriai. Ši bendrovė pradėjo reguliarių susisiekimą autobusais su Alytumi, Marijampole ir Ukmerge. Vėliau daugiausia ėmė verstis traktorių ir automobilių prekyba. Per metus buvo parduodama nuo 120 iki 360 vienetų automobilių ir traktorių. Jie ap rūpinami ir atsarginėmis dalimis. 3 dešimtmečio pabaigoje 20 Kauno autobusų buvo pirkti iš šios bendrovės. Bendrovės dirbtuvėse buvo surenkami Lietuvos keliams pritaikyti dviračiai „Amlit“, kurių sudėtinės dalys buvo gaunamos iš Anglijos ir Vokietijos. Bendrovė nuo 1925 metų pradėjo organizuoti vairuotojų kursus Lietuvoje. Jie buvo organizuojami 2 kartus per metus ir trukdavo 2 mėnesius. Mokyti atvykdavo iš visos Lietuvos. Iki 1929 metų juos baigė iki 1000 asmenų. Dalis buvo apmokoma vairuoti traktorius. Amerikos lietuvių prekybos akcinės bendrovės steigėjas buvo Romanas. Jis ilgai buvo bendrovės pirmininku. Kurį laiką bendrovės pirmininku buvo A.Smetona, o valdybos nariu generolas S.Žukauskas. Bendrovės pirmininku 1929 metais dirbo Daukša. Valdybos nariai buvo: inž. Morkūnas, P.Virakas ir J.Landsbergis. Direktoriumi dirbo profesorius Mošinskis. Ši bendrovė turėjo savo skyrius Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje. Bendrovei priklausė Šiaulių elektros stotis.

Panevėžyje bendrovės skyrius atidarytas 1928 metais rugpjūčio 20 dieną. Jis įsikūrė adresu Batalijono gatvė Nr. 2. Tai buvo V. ir S.Subockių namai. Vėliau jų biuras buvo adresu Gedimino aikštė Nr.3. Bendrovė



► Vienas iš pirmųjų (gal ir pirmas) lietuviškas autobusas su „Ford“ šasi „Amlito“ dirbtuvių kieme



► Nuo 1923 metų prie Rekyvos ežero veikė durpynas, kur durpių gavybą vykdė Amerikos lietuvių akcinė bendrovė

vertėsi prekyba automobiliais, traktoriais, autobusais ir turėjo savo žinioje autobusų stotį. Prekyboje buvo automobiliai „Ford“, „Linkoln“, traktoriai „Fordson“ ir dviračiai „Amlit“. Vėliau buvo motociklai „Clewland“ ir įvairios žemės ūkio mašinos. Visos šios transporto priemonės buvo ap rūpinamos atsarginėmis dalimis. Traktoriai ūkininkams buvo parduodami ir išsimokėtinai. Vėliau dėl nesutarimų su Plentų ir kelių eksploatavimo tarnyba autobusų stotį išskėlė kitur. Pats skyrius laikinai buvo išsikėlęs į centrą. Nuo 1929 metų bendrovė ėmė pardavinėti ir radijo aparatus „Telefunken“. Panevėžio

spauda rašė, kad nuo 1932 metų vasario mėnesio 1 dienos 2 mėnesių vairuotojų kursai organizuojami ir Panevėžyje. 1933 metais bendrovė 20 proc. sumažino dviračių „Amlit“ kainas. Dabar vyriškas dviratis kainavo nuo 240 iki 260 litų, brangiausias moteriškas iki 275 litų. Šie dviračiai pasidarė labai populiarūs Lietuvoje. Šiems dviračiams buvo duodama 3 metų garantija. Juos buvo galima pirkti išsimokėtinai. Mokėti reikėjo 25 litus per metus. Siūlant pirkti tuos dviračius buvo nurodoma, kad paremsite lietuvišką pramonę. Amerikos lietuvių bendrovė Panevėžyje adresu Savanorių aikštė Nr.

L. 25 „AMLIT“ 25 Lt.

Išsimokėjimui metams po 25 litus į mėnesį. „Amlit“ dviračiai gaminami Lietuvoje iš angliškos, švediškos ir vokiškos medžiagos. Kas perka „Amlit“, palaiko tautišką pramonę, prekybą ir pats save, nes už pigią kainą gauna nepaprastai tvirtą, pritaikintą mūsų keliams dviratį. Garantija 3 metams. Pirkliams nuolaida. G. Macys ir M. Mikelkevičius Kaune, Laisvės Alėja 61 Nr. Tel. 20-90.

► Dviračių „Amlit“ reklama „Mūsų laikraštyje“

3 turėjo didelį garažą ir jame buvo remontuojami motociklai, automobiliai. Tai buvo didžiausia tokio transporto remonto dirbtuvė Panevėžio mieste. 1933 metais bendrovėje jau buvo galima užsisakyti autobusų vykstant į ekskursijas. Nuo 1934 metų Amerikos lietuvių akcinės bendrovės Panevėžio skyrius vėl prižiūrėjo Autobusų stotį Panevėžio mieste. 1934 metų spaudos duomenimis autobusas iš Panevėžio į Kauną išvykdavo 5 valandą ir vykdavo per Raguvą. Kitas autobusas tokio pat laiku išvykdavo į Kauną per Naumištį. Kelionė kainavo 8 litus. Į Biržus iš Panevėžio išvykdavo 15 va-

landą. Kaina 6 litai. Į Anykščius išvykdavo 16 valandą. Kelionės kaina 3,50 Lt. Į Kupiškį išvykdavo 16.30. Kelionės kaina 3 litai. Į Rokiškį vykdavo ne kasdien 16 valandą. Kelionės kaina 5 litai. 1937 metų spaudos duomenimis, autobusas iš Kauno į Panevėžį išvykdavo 7 valandą ir grįždavo 15 valandą 30 minučių. Autobuso bilietas nuo Panevėžio iki Ramygalos, 1937 metų duomenimis, kainavo 1,80 lito. Tokia kaina žmonės buvo patenkinti. Iš Biržų autobusas išvykdavo 6 valandą ryto. Į Biržus grįždavo 6 valandą vakare. Autobusų maršrutai buvo nuostolingi žiemos metu. Keliai tapdavo sunkiai išvažiuojami. Kelių valymas reikalavo papildomų išlaidų. Susisiekti mui autobusais didelę konkurenciją sudarė traukiniai.

1930 metais Panevėžio mieste suorganizuotas susisiekimas autobusais. Tam labai priešinosi vežikai su arkliniu transportu. Iš pradžių šiuo verslu vertėsi žydų tautybės asmenys. 1936 metais Amerikos lietuvių akcinės prekybos bendrovės skyrius Panevėžyje ėmė šios veiklos. 1936 metų pradžioje bendrovė atnaujino nutrūkusį susisiekimą autobusais. Iš pradžių paleistas tik vienas bandomasis autobusas. Dėl nesutarimų su vežikais laikinai to sumanymo buvo atsisakyta. Vėliau susisiekimas atnaujintas nuo 1936 metų spalio 26 dienos. Jis kursavo maršrutu Laisvės aikštė - Geležinkelio stotis ir Laisvės aikštė iki mergaičių gimnazijos. Vėliau numatyta paleisti autobusą iš Panevėžio miesto iki Pajuosčio kareivinių. Panevėžyje buvo plačiai reklamuojami ir parduodami „Amlit“ dviračiai. Jie tapo labai populiarūs tarp panevėžiečių.

1938 metais Amerikos lietuvių bendrovės Panevėžio skyrius sustabdė savo veiklą. Nuo metų pradžios nustojo kursuoti bendrovės autobusai mieste. Bendrovė turėjo ir automobilių dirbtuves. Jos irgi nustojo veikti. Nustojus kursuoti autobusams mieste vežikai pakėlė kainas.

Amerikos lietuvių prekybos akcinė bendrovė daug nuveikė modernizuodama visą Lietuvą ir atsikirus jos regionus.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

Orkestro sezoną pristato



„Lietuvos energijos“ grupės dalis

GEGUŽĖS 8 d., sekmadienį, 17 val.
Šv. Kotrynos bažnyčioje



ROMANTINĖS NUOJAUTOS Dirigentų elito pažiba

Vilniaus miesto savivaldybės ŠV. KRISTOFORO KAMERINIS ORKESTRAS
(meno vadovas ir dirigentas Donatas Katkus)
Dirigentas JOHANNĖS SCHLAEFLI (Šveicarija)

www.kristoforas.lt

Bilietai kainos: 7-15 EUR
Bilietai galima įsigyti visose bilietai.lt kasose, vietoje valandą prieš koncertą, rezervuoti telefonu 1588 (0,58 Eur/min.) arba tinklalapyje www.bilietai.lt.

